

موشکافی خط به خط کتاب

بررسی تله‌های تستی

خلاصه و نکات مهم

آپدیت ۱۴۰۵

حقوق اداری ۱

ناشر: انتشارات دانشگاه پیام نور (ابراهیم موسی‌زاده، حسن خسروی)

دانشگاه پیام نور با کد درسی ۱۲۲۳۲۲۷ و ۱۲۲۳۰۳۱

منبع اصلی دانشجویان:

مناسب برای رشته‌های //
حقوق و سایر رشته‌های مرتبط پیام نور

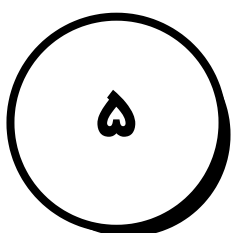
نویسنده جزوه //
تیم تالیف بژیک

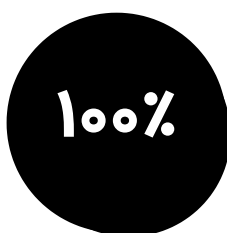
نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه‌بندی شده

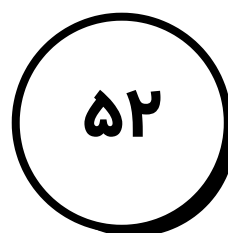
کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

ساعت مطالعه

پوشش نکات

صفحه مفید

فصل اول: مفاهیم حقوق اداری از منظر اسلام و حقوق موضوعه

💡 مبادی در هر علم، عبارت است از دانستن یک سلسله تصورات یا تصدیقاتی که دانستن آن، برای درک مسائل دیگر آن علم ضروری است.

مفاهیم، تعاریف و ویژگی‌ها و مشخصات حقوق اداری

تعریف حقوق اداری

✓ حقوق اداری دربرگیرنده دامنه گسترده‌ای از فعالیت‌های متنوع و پیچیده می‌باشد که ارائه تعریف جامعی از آن ضروری است و صاحب‌نظران تعاریف مختلفی ارائه داده‌اند:

💡 حقوقی است که به اداره مربوط می‌شود؛ این حقوق، سازمان و صلاحیت مقامات اداری را تعیین می‌نماید.

💡 حقوقی که صلاحیت و عملکردهای سازمان‌های اداری را در نظر گرفته و نظارت و کنترل قضائی فعالیت‌های اداری را دربرمی‌گیرد.

✓ این تعاریف، علی‌رغم تأکید بر اعمال اداری و کنترل قضائی آن‌ها، بیشتر ناظر بر بخشی از حقوق اداری بوده و جنبه پویای آن را نمی‌پوشاند.

✓ برای رسیدن به تعریفی جامع، باید مفهوم دو واژه کلیدی «حقوق» و «اداره» که ترکیب «حقوق اداری» را می‌سازند، تجزیه شود:

✓ **مفهوم حقوق:** واژه‌ای با معانی متعدد است که شامل «مجموع حق‌ها»، «مجموعه قواعد و مقررات» حاکم بر روابط افراد، و همچنین «دانش حقوقی» می‌شود.

✓ **مفهوم اداره:** واژه‌ای با ریشه «دَوَرَ» به معنای چرخاندن و تدبیر کردن است که در اصطلاح حقوقی شامل دو مفهوم مادی (ماهوی) و سازمانی (شکلی) می‌گردد.

💡 اداره به مفهوم مادی مجموعه فعالیت‌ها و عملیاتی است که سازمان برای رسیدن به اهداف خویش آن‌ها را انجام می‌دهد.

💡 اداره از نظر سازمانی عبارت از مجموعه اشخاص حقیقی یا حقوقی‌اند که در اجرای فعالیت‌های اداری شرکت دارند.

✓ با در نظر گرفتن هر دو مفهوم، حقوق اداری مجموعه قواعد متمایزی است که ساختار، صلاحیت و اعمال دستگاه‌های اجرایی حاکم بر افراد را تنظیم کرده و نظارت بر آن‌ها را بر عهده دارد.

ویژگی‌ها و مشخصات حقوق اداری

دقت کنید: برخلاف این تصور که حقوق اداری رشته‌ای جوان و نوپا است، تاریخ تحولات حقوق عمومی نشان می‌دهد که ریشه‌های این رشته به دوره‌های بسیار دور بازمی‌گردد و قدمتی به اندازه تاریخ تمدن بشریت دارد.

سوابق اداره را به آغازین پیدایش انسان نسبت می‌دهند و قواعد آن در تمدن‌های باستانی نظیر سومری‌ها (۵۰۰۰ سال قبل از میلاد)، مصر، چین، ایران و روم باستان وجود داشته است.

در حکومت‌های اسلامی، به‌ویژه سیره نبوی و حکومت امیرالمؤمنین (ع)، ضوابط و نهادهای اداری نظیر دیوان مظالم برای کنترل و نظارت بر فعالیت‌های مأموران دولتی شکل گرفته بود.

تدوین علم حقوق اداری به عنوان یک شاخه مستقل، از دوران پس از رنسانس در جامعه غرب شتاب گرفت.

✓ حقوق اداری، شاخه‌ای از حقوق عمومی است که بر روابط حاکمیت با افراد نظارت دارد و از لحاظ ماهیت، هدف و ابزار از حقوق خصوصی تفکیک می‌شود.

نکته مهم در تفاوت قواعد: قواعد حقوق عمومی اصولاً آمرانه هستند و اراده طرفین نمی‌تواند برخلاف آن‌ها توافق کند (مانند تشریفات مزایده)، درحالی‌که قواعد حقوق خصوصی غالباً تکمیلی و تفسیری بوده و افراد در تغییر آن‌ها آزادی عمل دارند.

✓ هدف حقوق عمومی منحصراً تأمین منافع همگانی و اعمال حاکمیت است، درحالی‌که حقوق خصوصی به دنبال تأمین منافع شخصی و مالکیت افراد می‌باشد.

✓ ابزارهای اجرایی در حقوق عمومی بر پایه «امر» و «دستور» الزامی است (مانند اخذ مالیات بدون مراجعه به دادگاه)، اما در حقوق خصوصی نیاز به توافق یا مراجعه به مراجع قضائی است.

✓ قوانین و قواعد حقوق اداری پراکنده و غیرمردون است؛ زیرا فعالیت‌ها، وظایف و ماهیت سازمان‌های اداری (نظیر وزارتخانه‌ها، نیروهای مسلح و شهرداری‌ها) بسیار متنوع و گسترده می‌باشد.

✓ با وجود پراکندگی قوانین، حقوق اداری دارای قواعد حقوقی مستقل و متمایزی است که به‌طور کامل از اصول قانون مدنی تبعیت نمی‌کند و قراردادهای اداری تابع موازین خاص خود هستند.

ارتباط حقوق اداری با سایر گرایش‌های حقوق

ارتباط حقوق اداری با حقوق اساسی

✓ این دو رشته هر دو از شاخه‌های حقوق عمومی هستند؛ حقوق اساسی مسائل کلان مربوط به حاکمیت و حقوق ملت را بررسی می‌کند، درحالی‌که حقوق اداری این قواعد را در سطوح اجرایی پیاده‌سازی می‌نماید.

ارتباط حقوق اداری با حقوق کار

تبصره: با گسترش وظایف دولت، بسیاری از مستخدمین سازمانهای اداری مشمول قانون کار شدهاند؛ لذا درحالی که ساختار این سازمانها تابع حقوق اداری است، مسائل استخدامی آنها نقطه تلاقی این دو رشته می باشد.

پیوند حقوق جزا و حقوق اداری

✓ حقوق جزا از طریق پیش‌بینی مجازات برای تخلفات مأموران دولتی (مانند اختلاس و تقصیرات اداری) و وضع مقررات بازدارنده، نقش مهمی در حمایت از حقوق اداری ایفا می‌کند.

پیوند حقوق مدنی و تجارت با حقوق اداری

✓ در مواردی که اداره در مقام تصدی‌گری و فعالیت‌های تجاری عمل می‌کند و امتیازات حاکمیتی ندارد، مستقیماً از قواعد حقوق مدنی و تجارت تبعیت می‌نماید.

سیر تکوین و تحول حقوق اداری در اسلام و حقوق موضوعه

عوامل غیرحقوقی

- ✓ گسترش تصدی‌گری: ورود گسترده دولت به امور اقتصادی، خدماتی و بحران‌های اجتماعی موجب تغییر ماهیت فعالیت‌ها و حجیم شدن دستگاه اداری شد.
- ✓ پیشرفت صنعت و اختراعات: ظهور پدیده‌های جدید علمی (مانند اینترنت و تکنولوژی)، لزوم ایجاد سازمان‌ها و وضع مقررات اداری تازه‌ای را به همراه داشته است.
- ✓ افزایش جمعیت و گسترش شهرنشینی: تغییر ترکیب جمعیتی و تبدیل روستاها به شهرها، نیازهای جدیدی (نظیر تأمین آب، انرژی و حمل‌ونقل) ایجاد کرده که حقوق اداری را متحول ساخته است.
- ✓ نیاز به رفاه اجتماعی: افزایش توقعات جامعه برای حمایت از اقشار آسیب‌پذیر (نظیر کارگران، زنان و کودکان)، موجب پیدایش شاخه‌های جدیدی در حقوق اداری شده است.

عوامل حقوقی

- ✓ رویه قضائی: تصمیمات و آرای صادره از مراجع قضائی اداری (مانند شورای دولتی فرانسه و دیوان عدالت اداری ایران)، عامل اصلی استخراج و شکل‌گیری قواعد حقوق اداری بوده‌اند.
- ✓ دکترین و نظریات حقوقی: تلاش حقوق‌دانان و اساتید در تجزیه و تحلیل آرای قضائی و تدوین قواعد، نقش بنیادینی در آموزش و توسعه تحول حقوق اداری داشته است.

هدف و ضرورت حقوق اداری

- ✓ هدف نهایی حقوق اداری، مطالعه ساختمان، تشکیلات و صلاحیت دستگاه‌های اداری مرکزی و محلی می‌باشد.
- ✓ ضرورت‌ها و موضوعات مورد بحث در این شاخه شامل بررسی شخصیت حقوقی دستگاه‌ها، اصل سلسله‌مراتب اداری و روابط متقابل اداره و مردم است.

